

Julian Kałowski

"Consacrati e inviati. Spiritualità e diritto della vita consacrata", Elio Gambari, Milano 1979 : [recenzja]

Prawo Kanoniczne : kwartalnik prawno-historyczny 24/1-2, 294-297

1981

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

ny dla wszystkich (szczególnie w zakonach żeńskich), którzy mniej obznajomieni są z licznymi, często nowymi przepisami prawa zakonnego. O zapotrzebowaniu na tego rodzaju publikacje świadczy najlepiej fakt szybkiego stosunkowo wyczerpania całego prawie nakładu.

Sygnalizując te dwie najnowsze publikacje O. prof. Bara i podkreślając ich dużą praktyczną wartość, jako kontynuację i ukoronowanie zarazem jego dotychczasowych badań, wyrazić mu należy za nie szczerą i obiektywną wdzięczność. Wdzięczność tę uzupełnić trzeba życzeniem, aby zapoczątkowany już i częściowo oddany do druku nowy cykl badań z zakresu źródeł polskiej ascezy zakonnej (pisma wybitniejszych założycieli, ich kroniki, zapiski, medytacje ascetyczne itp.), jako wyraz praktyczny realizowanej w Polsce ascezy zakonnej, mógł w pełni zrealizować.

O. Ferdynand Pasternak Z.P.

Elio Gambari, *Consacrati e inviati. Spiritualità e diritto della vita consacrata*, Editrice Ancora Milano, 1979, ss. 679

Spośród wielu pozycji wydanych po zakończeniu Soboru Watykańskiego II, traktujących o życiu według rad ewangelicznych, na szczególną uwagę zasługuje dzieło włoskiego zakonnika Elio Gambari'ego, pt. *Consacrati e inviati. Spiritualità e diritto della vita consacrata*.

W dziele tym Autor omówił w sposób wyczerpujący różne problemy związane z życiem według rad ewangelicznych.

Na wszechstronną znajomość poruszonych przez Gambari'ego zagadnień złożyło się wiele powodów. Do najważniejszych z nich możemy zaliczyć:

1. Jego formację zarówno kanoniczno-historyczną jak i teologiczną. Gambari jest uczniem profesora A. Larraony, wybitnego znawcy prawa zakonnego, pracownika Kongregacji dla spraw Zakonnych oraz późniejszego jej Prefekta.

2. Gambari od wczesnych lat kapłaństwa rozpoczął pracę w Kongregacji dla Spraw Zakonnych przemianowanej przez Pawła VI na Kongregację do Spraw Zakonników i Instytutów Świeckich, w której spełniał i w dalszym ciągu spełnia szereg odpowiedzialnych funkcji.

3. Papież Jan XXIII powołał Gambari'ego na eksperta soborowego do spraw zakonnych.

Tak więc Gambari z racji powierzonych mu i sprawowanych przez niego obowiązków musiał z konieczności szeroko zapoznać się z zagadnieniami dotyczącymi zarówno blasków, jak i cieni realizacji rad ewangelicznych w różnych instytutach zakonnych.

O wyjątkowej kompetencji Gambari'ego w problematyce życia za-

konnego świadczą wydane przez niego prace naukowe, wśród których należy przede wszystkim wymienić: *Il rinnovamento nella vita religiosa* (IV wyd. 1968); *Per me vivere é la Chiesa* (1968); *L'aggiornamento della formazione alla vita religiosa* (II wyd. 1969); *Religiosi adulti in Cristo* (1969).

Na podstawie choćby wymienionych rozpraw możemy z całą pewnością stwierdzić, iż w obecnej chwili Gambari należy do czołowych znawców problemów związanych z przystosowaniem życia zakonnego do zarządzeń soborowych i posoborowych. Wniosek taki uzasadnia lektura jego dysertacji, w których Autor nie tylko omawia poszczególne problemy odnoszące się do kwestii przystosowania odnowy życia zakonnego do współczesnych warunków i okoliczności czasu, lecz także przestrzega przed zbyt dużymi wysiłkami, podaje cenne praktyczne wskazania, a często i konkretne rozwiązania.

Od naszkicowanej tu charakterystyki nie odbiega również wydana ostatnio rozprawa, w której Gambari zajmuje się najważniejszymi i wciąż aktualnymi problemami nurtującymi instytuty życia poświęconego Bogu.

Przed wszystkim, jak wskazuje podtytuł dzieła: *Spiritualità e diritto della vita consacrata*, Autor rozpatruje dwa zasadnicze i wzajemnie uzupełniające się aspekty życia zakonnego. Mimo, iż aspekt duchowy, zresztą bardzo słusznie, wymienia w pierwszej kolejności, to jednak często wbrew przeciwnym niekiedy dzisiejszym tendencjom, wysoko ceni aspekt prawny, który według niego stanowi jeden z niezastąpionych elementów dobrze funkcjonującego instytutu życia według rad ewangelicznych. Wszystkie bowiem instytuty życia poświęconego Bogu zostały powołane do istnienia w imieniu Kościoła, spełniają swoją misję w zależności od Niego i pozostają pod Jego opieką. Z tej więc racji niezbędne jest dla nich prawo, jako wyraz kierującej woli Kościoła, która przynajmniej w ogólnych zarysach określa wzajemne relacje zarówno władzy kościelnej do instytutów zakonnych, jak i zależność instytutów od władzy kościelnej.

Należy również zaznaczyć, że Autor w sposób doskonały zrealizował w swoim dziele zasadę wytyczoną przez Motu proprio Pawła VI *Ecclesiae sanctae*, które odnośnie do odnowy konstytucji zaleca, co następuje: „Ogólne ustawy każdego Instytutu zakonnego (Konstytucje, Typiki, Reguły, czy inaczej nazwane) zawierają mniej więcej te elementy:

a) Zasady ewangeliczne i teologiczne o życiu zakonnym i jego zespoleniu z Kościołem, oraz odpowiednie i pewne słowa, w których uznaje się i zachowuje ducha i właściwe zamiary Założycieli, a także zdrowe tradycje, co w sumie stanowi dziedzictwo każdego Instytutu zakonnego (DZ 2b);

b) przepisy prawne konieczne do jasnego określenia charakteru, celów i środków Instytutu; nie należy mnożyć tych przepisów, ale zawsze powinno się wyrazić je adekwatnie.

Konieczne jest zjednoczenie obydwu czynników, mianowicie duchowego i prawnego, by zasadnicze kodeksy Instytutów posiadały trwałą podstawę i by przepajał je prawdziwy duch i życiowy przepis; wystrzegać się zatem należy, by nie sporządzić tekstu albo tylko prawniczego, albo jedynie w formie zachęty (II, 12, 13)".

Ponadto należy z uznaniem podkreślić i inną zasługę Autora, a która przejawia się w fakcie, iż nie ogranicza się on tylko do zagadnień ściśle duchowych i prawnych, ale na ich kanwie rozpatruje życie zakonne na szerszej płaszczyźnie, tj. teologicznej, duchowej, apostołskiej, kościelnej i prawnej.

Według zamierzeń Autora omawiana rozprawa przeznaczona jest dla szerokiego grona odbiorców, tj. dla wszystkich rodzajów instytutów zakonnych, a więc: instytutów świeckich, stowarzyszeń wiernych prowadzących życie wspólne, asocjacji wiernych, zgromadzeń zakonnych o ślubach prostych oraz dla różnego typu zakonów.

Poruszając w swoim dziele szeroki wachlarz zagadnień i rozpatrując je pod różnymi aspektami, Autor pragnie odpowiedzieć na nurtujące problemy oraz niepokoje i kryzysy, na które narażone jest w chwili obecnej życie instytutów rad ewangelicznych.

Gambari poprzez swoje dzieło, o czym mówi we wstępie, zamierza służyć pomocą i radą tym wszystkim, którym powierzono zadanie dostosowania konstytucji do wymagań soborowych i posoborowych (s. 10). Czyni to przede wszystkim ze względu na zbliżający się ostateczny termin przedkładania Stolicy Apostołskiej konstytucji zakonnych do definitywnego zatwierdzenia.

Gambari mógł śmiało wystąpić z taką propozycją, gdyż jako wyższy urzędnik Kongregacji do Spraw Zakonników i Instytutów Świeckich, brał i bierze czynny udział w aprobacie konstytucji poszczególnych instytutów zakonnych, i na tej podstawie ma możliwość bezpośredniego zetknięcia się z różnymi tendencjami dotyczącymi dostosowania prawodawstwa zakonnego do wymagań soborowych i posoborowych.

Omawiana dysertacja stanowi rozszerzone i gruntownie przerobione trzecie wydanie innej rozprawy tegoż Autora, zatytułowanej: *Manuale di vita religiosa alla luce del Vaticano II*, i obejmuje dwie części.

W części pierwszej noszącej tytuł: *Natura i zakres życia poświęconego Bogu*, Autor wylicza i szczegółowo omawia zasady i podstawy życia zakonnego, tj. charakteryzuje takie problemy, jak: źródła życia zakonnego; rozwój historyczny życia według rad ewangelicznych; stan profesji rad ewangelicznych oraz konsekwencje, jakie pociąga za sobą ślubowanie zachowania rad ewangelicznych i życia według nich.

W dalszej kolejności tejże części pierwszej Autor szkicuje charakterystyczne cechy poszczególnych form instytutów rad ewangelicznych i jednocześnie wskazuje praktyczne zasady ogólne, wypracowane przez naukę soborową i posoborową oraz przez literaturę zarówno teologiczną jak i kanoniczną.

Nadto w części pierwszej uwzględniając fakt, że życie według rad ewangelicznych ma sens tylko o tyle, o ile służy dobru Kościoła, Autor podaje bardzo bogaty podkład eklezjologiczny, uzasadniający rację istnienia w Kościele instytutów życia poświęconego Bogu.

Natomiast w części drugiej, pt. *Przejawy i praktyka życia zakonnego*, Autor zajmuje się kwestiami odnoszącymi się bezpośrednio do każdego rodzaju instytutów życia według rad ewangelicznych, a więc dotyczącymi czystości, ubóstwa i posłuszeństwa.

Ponadto Autor omawia szczegółowo wiele innych spraw, jak: modlitwa wspólna oraz indywidualna; sposób i przejawy życia zakonnego (umartwienia, ćwiczenia pobożne itp.); sprawowanie apostołatu przez instytut, którego cechą charakterystyczną jest praca duszpasterska; udział osób zakonnych w pracach apostołskich; sprawy należące do sposobu życia zakonnego (przebywanie w domu zakonnym, zachowanie klauzury, kontakty z innymi osobami, odwiedziny rodziny, używanie środków społecznego oddziaływania, strój zakonny, zachowanie skupienia, obowiązek pracy itp.); troska o nawiązanie łączności pomiędzy poszczególnymi rodzinami instytutów życia według rad ewangelicznych (konferencje wyższych przełożonych, unie, federacje, asocjacje itp.); łączność z hierarchią kościelną, tj. Stolicą Apostolską oraz biskupami diecezjalnymi; zasady, które mają się przyczynić do ożywienia formy sprawowania władzy w instytucjach życia rad ewangelicznych, tj. poszanowania godności osoby ludzkiej, odpowiedzialność za podjęte obowiązki, zasada pomocniczości, decentralizacja; władza w życiu zakonnym i wszystko, co się z nią łączy; podział administracyjny poszczególnych instytutów; organy zarządu i współdziałania z zarządem (kapituły, przełożeni, wybór przełożonych, trwanie ich urzędu itp.); posiadanie i administrowanie dobrami doczesnymi; wykluczenie członków z instytutu.

Ostatni rozdział omawianej pozycji poświęca Autor zagadnieniu wierności powołaniu.

Dzieło Gambari'ego zawiera również dwa bardzo ważne i pożyteczne indeksy, tj. wykaz podstawowych dokumentów odnoszących się do życia zakonnego, wydanych od czasów Soboru Watykańskiego II do 1979 roku, oraz wykaz zmian jakie dotychczas zostały wprowadzone przez prawo soborowe i posoborowe, a więc chodzi o zmiany zasłże w Prawie Kanonicznym w odniesieniu do życia zakonnego.

Oceniając omawiane dzieło należy stwierdzić, że odznacza się ono bogactwem informacji, obejmuje szeroki wachlarz różnych zagadnień, oraz podaje nowe i praktyczne rozwiązanie wielu wciąż aktualnych problemów.

Ks. Julian Kałowski MIC